Karadeniz İncelemeleri Dergisi, 2023; (34): 569-572
https://doi.org/10.18220/kid.1292236

KİTAP DEĞERLENDİRME/BOOK REVIEW

Süleyman Beyoğlu, *MİLLÎ MÜCADELE KAHRAMANI GİRESUNLU OSMAN AĞA,* Bengi Yayınları, İstanbul 2009, 400 s., ISBN: 978-9944-0491-4-6.[*]

Emre KILIÇASLAN[**]

İncelemesini yapacağımız çalışma Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu tarafından yazılan *"Milli Mücadele Kahramanı Giresunlu Osman Ağa"* isimli eserdir. Eser, Bengi Yayınları tarafından 2009 yılında basılmıştır.

İncelediğimiz eserde; Osman Ağa'nın 1883 yılında doğumundan 1923 yılında ölümüne kadar yaptığı siyasi ve askeri faaliyetler, Giresun ve çevre illerin durumu ile Milli Mücadele döneminin siyasi ortamı kronolojik olarak okuyucuya aktarılmıştır.

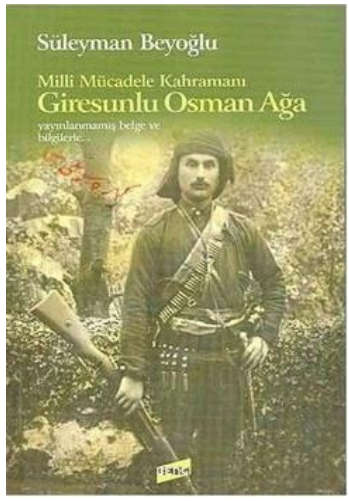

400 sayfadan oluşan çalışma; *Önsöz, Başlarken* bölümlerinden başka dört bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm *"Mütareke Öncesi ve Sonrası"*, İkinci Bölüm "*1919 Yılında Giresun'da Yaşananlar",* Üçüncü Bölüm *"1920-21 Olayları ve Giresun Alayları"*, Dördüncü Bölüm *"1922 Olayları ve Beklenmeyen Son"* başlıkları altında toplanmıştır. Kitabın sonunda ise *Sonuç*, *Ekler*, *Fotoğraflar*, *Bibliyografya* ve *Dizin* bölümleri bulunmaktadır.

Kitabın *Başlarken* adlı bölümünde Osman Ağa ve Milli Mücadele dönemi çetecileri hakkında yazılanların azlığı ve tek taraflı olması üzerine durulmuştur. Osman Ağa ve diğer Kuva-yı Milliye liderleri hakkında olumsuz görüşler olduğunu ileri süren yazar, dönemin kargaşa ortamından bahsetmiş ve Osman Ağa ile diğer Kuva-yı Milliye liderlerinin göstermiş olduğu faaliyetlerin bu kargaşa ortamının ışığında

[*] *Gönderim Tarihi:03.02.2023. Kabul Tarihi:14.04.2023.*
[**] *Yüksek Lisans Öğrencisi,* Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE, SAMSUN. emre_aslan28@hotmail.com, *ORCID: 0000-0002-2390-5828.*

değerlendirilmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Osman Ağa'nın faaliyetleri İzmir'in işgalinden sonra bölgede Pontusçu Rum çetelerinin Müslüman halka kıyıma geçmesiyle başlamış ve bölgede Pontus çetelerinin karşısında önemli bir güç olarak çıkmıştır. Yazar, Osman Ağa'nın Milli Mücadele döneminde özellikle iç isyanlar karşısında göstermiş olduğu başarıları anlatmış ve ölümüne dek Mustafa Kemal Paşa'ya bağlı kaldığını belirtmiştir. Osman Ağa'nın vatanseverliği konusunda olumlu görüşler bildiren Dr. Rıza Nur ve Falih Rıfkı gibi dönemin tanıklarından örnekler veren yazar bu konuda Osman Ağa'ya yöneltilen suçlamaları kırmak istemiştir. Osman Ağa'nın ve ailesinin Atatürk ile olan ilişkisine değinen yazar, gerek Atatürk'ün gerek Osman Ağa'nın ailesinin Ağa'nın ölümünden sonra da iyi ilişkiler içerisinde bulunduğunu örneklerle göstermiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde (s. 25-37) Osman Ağa'nın Mondros Mütarekesi öncesi ve sonrasında yaptığı faaliyetler hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak; Osman Ağa'nın yaşamı ve aile kökleri hakkında bulgulara yer verilmiştir. 65 arkadaşıyla gönüllü olarak Balkan Savaşı'na katılan Ağa 18 Kasım 1912'de Çorlu yakınlarında Bulgarlara karşı yapılan bir taarruzda sağ diz kapağına isabet eden bir şarapnel parçasıyla yaralanmıştır. 8-9 ay kadar Şişli Etfal Hastanesi'nde kalan Osman Ağa bir dönem yaralı bacağının kangren olması tehlikesiyle karşılaşmış ve bacağının kesilmesine izin vermeyen Osman Ağa sakat olarak 1913 yılında Giresun'a dönmüş ve "Topal" lakabını almıştır. Osman Ağa'nın Birinci Dünya Savaşı dönemindeki misyonu hakkında da bilgiler veren yazar, 1913 senesinden Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar olan süreçte Osman Ağa'nın Giresun'da ticaretle uğraştığını belirttikten sonra savaşın çıkmasıyla birlikte Karadeniz ve Doğu Anadolu'da misyonunu kuvvetlendiren Ruslara ve Pontus çetelerine karşı yaklaşık 700-800 dolayında gönüllüsüyle birlikte Batum ve Harşıt Irmağı bölgesinde mücadele eden Osman Ağa'nın aynı zamanda İttihat ve Terakki mensubu olup Teşkilat-ı Mahsusa adına çalıştığını belirtmiştir. Bölgede yapılan mücadelelerden sonra kuvvetlenen Osman Ağa'nın idari makamlarla sıkıntılar yaşadığı da bu bölümde arşiv belgeleri ve diğer kaynaklarla birlikte ortaya konmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde (s. 39-117) 1919 yılında Giresun'da yaşanan olaylar hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bölümde ilk olarak; Mondros Mütarekesi sonrasında Osman Ağa'nın Giresun Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı ve Giresun Belediye Başkanı olup Giresun'da işgale karşı gizli bir direniş örgütlediği hakkında bilgi verilmiştir. Ardından Giresun'a gelen İngiliz Teğmen Hoçenson hakkında bilgiler verilmiş ve subayın, Müslüman ahaliye silah dağıtma iddiası hakkındaki sorularının Giresun idarecileri tarafından reddedildiği aktarılmıştır. *Amiral Bristol Giresun'da* isimli bölümde Giresun'un sosyal yaşantısı hakkında bilgiler verilmiştir. Erzurum Kongresi'ne Giresun delegesi olarak giden Dr. Ali Naci (Duyduk) ve Mühendis İbrahim Hamdi Bey'in kongrede Mustafa Kemal Paşa ile sorunlar yaşayıp, Giresun'a

döndüklerinde ise Osman Ağa'dan korkup canlarından şüphe duymaları durumunu eleştiren yazar, Osman Ağa'nın ikisine de kötülük yapmak istese buna gücü olduğu halde bir şey yapmadığını ve 16 Eylül 1919'da İbrahim Hamdi Bey'in Giresun'da bulunan Işık gazetesinde Mustafa Kemal Paşa ve Rauf Bey hakkında yazdığı eleştiri yazısı sonrası da kendisine bir şey olmadığını belirtmiştir. Bölümün sonlarında ise Osman Ağa'nın Giresun'da gerek Türk ileri gelenleri gerek Rum ahaliyle yaşadığı olaylar ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde (s. 119-246) Osman Ağa'nın Giresun'daki askeri ve siyasi faaliyetleri ile Milli Mücadele'de aldığı rol hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak; Osman Ağa'nın Giresun'da *Gedikkaya* isminde bir gazete çıkarıp işgallere karşı basın yoluyla da mücadele ettiği anlatılmıştır. Osman Ağa'nın Giresun'da giriştiği askeri ve siyasi faaliyetlerin anlatıldığı bu bölümde 1920 yılına gelindiğinde artık Osman Ağa'nın işgalci ülkelere ve Pontus çetelerine karşı giriştiği mücadelenin daha sert olduğunu görmekteyiz. Yunan bandıralı bir taşıma gemisinin Giresun'u Görele zannedip Görele'nin halen Rus işgalinde olduğunu düşünüp limana girmesi ve akabinde geminin içindeki malzemelerle birlikte esirlerin alınması İstanbul'da bulunan Rum basınının tepkisini çekmiştir. Gemiden ele geçirilen malzemeler sonradan satılarak Rusya'dan silah alınmıştır. Aynı dönemde İngiliz savaş gemisi mürettebatının Giresun'a ayak bastırılmaması da Osman Ağa'nın tutumu hakkında bilgiler vermektedir. 1920 yılı içerisinde Giresun ve çevre illerden gönüllüler Osman Ağa'nın kuvvetlerine katılır ve bir Giresun Gönüllü Taburu oluşturulur ve bu tabur Milli Mücadele'ye karşı çıkan iç isyanların bastırılmasına önemli roller oynar. 5 Ağustos'ta Erkan-ı Umumiye Riyaseti'ne Osman Ağa'nın başına buyruk hareket ettiği yönünde bir telgraf gelmiş ve yazar bu konu hakkında *İstikbal* gazetesinin Osman Ağa'nın yaptığı işlerin Milli Mücadele'ye katkıda bulunduğu haberini karşılık olarak sunmuştur. Osman Ağa'nın Mustafa Kemal Paşa ile kurmuş olduğu iyi ilişkilerden bahseden yazar, Mustafa Kemal Paşa'nın Osman Ağa'ya olan sevgisini ve güveni ile Osman Ağa'nın yapılacak mühim işlerde Mustafa Kemal Paşa'ya danışmasını belgeleriyle ispat etmiştir. Bu bilgilerin yanı sıra Mustafa Kemal Paşa'nın muhafızlığına Giresun'dan getirilen müfrezenin verilmesi de bu güveni ispatlar niteliktedir.

Yazar, ilerleyen bölümlerde Osman Ağa'nın Giresun yöresinde artırdığı çeteci faaliyetler hakkında bilgiler verip idari amirler ve eşraf ile arasını açan olayları değerlendirmiştir. Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti başta olmak üzere yabancı ülke temsilcilerinin de Osman Ağa'nın yağma ve fidye isteme gibi durumlarından şikayetçi olduğunu belirtip Mustafa Kemal Paşa'nın konu hakkındaki yorumlarını sentezleyen yazar Milli Mücadele'nin başlangıcındaki otorite sorununu da gözler önüne sermiştir. *Osman Ağa'nın Gayrimüslimler ve Kosti Olayı'yla İlgili Bir Mektubu* isimli bölümde yazar, Osman Ağa'nın kendisine yöneltilen suçlamaları reddetmesi ile ilgili bir arşiv belgesi sunmuştur.

Yazarın olaya tek taraflı kaynaklardan bakmayıp olaya adı geçen kişinin gözünden de bakması yazarın objektif yönünü göstermiştir. Yazar, üçüncü bölümün sonunda Osman Ağa'nın Koçgiri İsyanı'nı bastırmada ve Sakarya Meydan Muharebesi'nin kazanılmasında göstermiş olduğu yararlılıklar ile Osman Ağa'ya yönelik suikast girişimini konu alıp bölümü tamamlamıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde (s. 247-287) Osman Ağa'nın askeri ve siyasi faaliyetleri ile ölümüne giden süreç konu edinilmiştir. İlk olarak Giresun Reji Müdürü Nakiyüddin Efendi'nin Osman Ağa ve Giresun'da bulunan birtakım eşraf hakkında Mustafa Kemal Paşa'ya yazdığı şikayet mektubu okuyucuya sunulmuştur. Osman Ağa'nın Pontus çeteleriyle mücadeleleri hakkında bilgiler verildikten sonra Osman Ağa'nın Giresun'da yapmış olduğu sosyal hizmetler konu alınmıştır. Büyük Taarruz esnasında 47. Giresun Alayı lideri olan Osman Ağa'nın savaşta göstermiş olduğu yararlılıkların yanı sıra cephe gerisinde Türklere kötülükleri dokunan Rum ve Ermeni suçluları cezalandırdığı hakkında bilgiler de bu kısımda verilmiştir. *Zaferden Sonra* başlıklı bölümde İstanbul'da bulunan Yunan temsilcisinin mübadele konusunda Osman Ağa'ya yönelttiği eleştirileri ele alan yazar, bu eleştirilerin yalnızca karalama amacı taşıdığını tarihi belgeler ışığında ispatlamıştır. Yazar, bu bölümde son olarak Ali Şükrü Bey'in öldürülmesi ve Osman Ağa'nın öldürülmesine giden süreci değerlendirmiştir. Hakkında pek çok rivayetler olan bu konuyu ele alan yazar, meclis tutanakları, hatıratlar, gazeteler ve olayın tanıklarının notlarıyla olayı günbegün takip edilebilen kronolojik bir sıraya sokup bu ihtilaflı konuyu anlaşılır bir şekilde sunmuştur.

Sonuç bölümünde Osman Ağa hakkında yazılanların pek az olduğunu söyleyen yazar, yazılanların tarihi gerçeklerle örtüşen tarafları olmadığını belirtip Osman Ağa'nın mezar kitabesinin uğradığı akıbeti kronolojik olarak aktarmıştır. Sonuç bölümünden sonra gelen "Ekler" kısmına konuyla alakalı birçok belge ekleyerek içeriği zenginleştiren yazar, "Fotoğraflar" isimli kısma ise Osman Ağa ve Giresun temalı fotoğraflar koyan yazar okuyucuya görsel açıdan da hitap etmeyi başarmıştır. "Bibliyografya" isimli kısımda ise zengin bir içerik görmekteyiz. Yerli arşiv belgelerinin yanı sıra yabancı devlet arşivlerinin de kullanılması konunun kapsayıcılığını artırdığı gibi TBMM zabıtları, hatıratlar, gazeteler, kitap ve makaleler kullanılarak içerik zenginleştirilmiştir.

Sonuç olarak Giresun ve Milli Mücadele tarihinde önemli bir isim olan Topal Osman'ı konu edinen bu çalışma, 1883-1923 yılları arasında yaşamış olan Osman Ağa'nın hayatı, siyasi ve askeri faaliyetlerini geniş bir bibliyografya ile beraber okuyucuya sunmuştur. Yayınlanan eserde, Osman Ağa'ya yöneltilen dayanaksız suçlamalara belgelerle cevap veren yazar, tartışmalı konularda farklı görüşlerin bilgi ve belgelerini ortaya koyarak objektif bir değerlendirme yapmayı amaçlamıştır. Yapılan çalışma, başta Topal Osman olmak üzere Giresun ve Karadeniz tarihi ile Milli Mücadele, Kuva-yı Milliye ve çetecilik alanlarında araştırma yapmak isteyenlere ışık tutacak bir eserdir.

KARADENİZ İNCELEMELERİ DERGİSİ
YAYIN İLKELERİ

1-Derginin dili Türkçedir. Ancak, anadili Türkçe olmayan araştırmacıların gönderdiği yazılar, İngilizce olmak ve her sayıda iki makaleyi geçmemek kaydıyla yayımlanabilir. Yayımlanacak her yazının başında Türkçe *öz* ve İngilizce *abstract* ile bunların yanısıra Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeler verilir. Özetler 150 ile 200'er kelime arasında, anahtar kelimeler ise en çok 8'er kelime olmalıdır.

2-*Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Bahar (Mayıs) ve Güz (Kasım) döneminde olmak üzere yılda iki kez yayımlanır.

3-Dergide; bilimsel makale, tercüme ve kitap eleştirileri yayımlanacaktır. Makaleler daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış, akademik standartlara uygun ve özgün olmalıdır. Makaleler, ulusal ve uluslararası geçerli etik kurallara (araştırma ve yayın etiğine) uygun olmak zorundadır. Yayımlanacak makaleler, intihal programı tarafından denetlenecek ve uygun görülmeyenler yayımlanmayacaktır. Özel durumlar hariç sayfa sayısı 25'i aşmamalıdır.

4-Dergi, hakemli bir yayındır. Gönderilen yazılar önce konu, sunuş tarzı ve teknik açıdan Yayın Kurulu tarafından incelenir. Yayımlanmaya uygun bulunanlar konunun uzmanı iki hakeme gönderilir. Hakem raporlarının olumlu olması durumunda yayımlanır. Raporlardan birinin olumlu, diğerinin olumsuz olması durumunda ise makale üçüncü hakeme gönderilir ve onun kararına göre hareket edilir. Hakemler, raporlarında bazı hususların düzeltilmesini istemişlerse, düzeltmelerin yapılması için makaleler yazara geri gönderilir. Yazar, hakem kararlarına katılmıyorsa nedenini açıklamalıdır.

5-Yazılarda, Türk Dil Kurumunun yazım kurallarına uyulması önerilir. Bununla birlikte, yazıların yazım kurallarından yazarları sorumludur.

6-Yazılar, basılı iki kopya ve disketleriyle birlikte gönderilmelidir.

7-Yazılar, IBM veya Macintosh uyumlu bilgisayarlarda MS Word adlı programla, normal metin için *Times* ya da *Times New Roman* fontu, transkripsiyon için *Times*'e dayalı herhangi bir fontla yazılmış olmalıdır. Transkripsiyonda kullanılan font diskete eklenmelidir. Metin 11 punto, dipnot 9 punto olmalıdır.

8-Dipnotlarda izlenecek yöntem:

Kitaplarda: Yazar Adı Soyadı, *Kitap Adı,* Basıldığı yer ve yıl, sayfa.

Örnek: Fethi Tevetoğlu, *Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar,* Ankara 1991, s. 58.

Birden çok cildi olan eserlerde: Yazar Adı Soyadı, *Kitap Adı,* Basıldığı yer ve yıl, cilt, sayfa.

Örnek: Kazım Karabekir, *İstiklal Harbimiz,* İstanbul 1998, C: I, s. 186.

Birden çok yazarlı eserlerde: Yazar Adı Soyadı-İkinci Yazar Adı Soyadı-

Üçüncü Yazar Adı Soyadı, *Kitap Adı,* Basıldığı yer ve yıl, sayfa.

Örnek: Durmuş Yalçın-Yaşar Akbıyık-Dursun Ali Akbulut, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*, Ankara 2004, s. 58.

Çevireni veya hazırlayanı olan eserlerde: Yazar Adı Soyadı, *Kitap Adı,* Çeviren Çev. veya Hazırlayan Haz. adı soyadı, Basıldığı yer ve yıl, sayfa.

Örnek: William H. McNeill, *Dünya Tarihi,* Çev. Alâaddin Şenel, İstanbul 2003, s. 58.

Makalelerde: Yazar Adı Soyadı, "Makale adı", *Dergi Adı* (veya kısaltması), Cildi, Sayısı, Baskı yeri ve yılı, sayfası.

Örnek: M. Orhan Okay, "Duanın Şiiri", *Türk Dili,* C: LI, S: 420, Ankara 1986, s. 504-511.

Gazetelerden yapılan alıntılarda *Gazete adı*, sayı (no), tarih, (Hicri veya Rumi tarihli ise parantez içinde Miladi tarih) verilmelidir. Hicri ve Rumi ay adları bitişik olarak yazılmalıdır.

Örnek: İstikbal, No: 356, 15 Kânunusani 1327 (28 Ocak 1912).

Dipnotlarda atıf yapılan eserin ilk geçtiği yerde tam künyesi verilmeli, daha sonraki yerlerde yazar soyadından sonra *a.g.e*., şeklinde; eğer atıf yapılan makale ise yazar soyadından sonra *a.g.m.*, olarak kısaltılmalıdır.

Makalenin sonunda bir "Kaynaklar" bölümü bulunmalıdır. Burada yazar soyadı (büyük harflerle), adı, kitap adı, varsa çeviren veya hazırlayan adı, cilt, yayınevi, basım yeri, basım tarihi verilmelidir. Makalelerde ayrıca sayfa aralıkları da ss. şeklindeverilmelidir.

Örnek: ÜÇÜNCÜ, Uğur, *İkinci Dönem TBMM'de Bir Muhalifin Portresi Kadirbeyzade Zeki Bey*, Çizgi Yayınevi, Konya 2011.

Arşiv malzemelerinin kullanımında arşiv adları *italik,* belge tasnifleri ise normal karakter ile dizilmelidir.

Örnek: TŞS, Defter No: 1899, s. 44. veya *BOA*, MAD, Defter No: 3598, s. 37. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi ilk künyede, *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)*; Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ise ilk künyede *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BCA)* olarak gösterilir.)

9-Yazıların her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

10-Yazarlar, ad ve soyadları ile birlikte akademik unvanlarını ve görev yaptıkları kurum adlarını tam olarak belirtmelidirler. Ayrıca, kendileriyle iletişim kurulabilmesi için sürekli adreslerini, telefon numaralarını, varsa belgegeçer numarasını ve elektronik posta adreslerini vermelidirler.

11-Makale, tercüme veya eleştirisi yayımlananlara 2'şer adet basılı dergi verilir.

12-Yayımlanmayan yazılar iade edilmez.